

Søknad om dispensasjon fra Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7

Hva det søkes dispensasjon fra

Høgskolen på Vestlandet (HVL) søker med dette om dispensasjon fra Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7, § 3 (1) der matematikk (fag 3) erstattes med et annet fag. Det søkes om dispensasjon i 2 år for en andel av kullene som starter høsten 2020 og høsten 2021. Forsøket vil gjelde en gruppe studenter på campus Stord, Sogndal og Bergen, og for totalt inntil 75 studenter pr år. Som en følge av dette søkes det også om unntak fra Nasjonal deleksamen i matematikk for disse studentene dersom de ikke velger matematikk som fag 4 i utdanningen.

Formål

Hensikten med forsøket er å øke rekruttering til GLU 1-7 ved at matematikk ikke blir et obligatorisk fag for totalt inntil 75 studenter av det planlagte opptakstallet som er 275 studenter. Studentene i forsøket vil bli tilbudt matematikk 30 studiepoeng som valgfag (fag 4) i sitt tredje studieår. Som erstatning for obligatorisk matematikk vil studentene som inngår i forsøket kunne velge kroppsøving (Sogndal), samfunnsfag (Stord) eller engelsk (Bergen).

Bakgrunn

Det er et stort behov for kvalifiserte grunnskolelærere, og dette behovet vil være økende i fremtiden. Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomførte høsten 2018 en undersøkelse om kompetanse blant undervisningspersonale i grunnskolen. Utvalget bestod av 6 000 lærere som var registrert som lønsmottakere i grunnskolen høsten 2018. Av disse var det 4 617 lærere med formelt godkjent kompetanse for undervisning i grunnskolen og 1 383 lærere uten slik kompetanse. SSB har også sammenstilt tall for lærerstanden i dag med antall framtidige brukere av undervisningstjenester fram mot 2040. Hovedbildet er at det vil være et underskudd av grunnskolelærere i 2040. Ifølge SSB vil vi mangle ca 4500 grunnskolelærere i 2040¹

Det har de siste årene ikke vært tilstrekkelig med søkere til GLU 1-7 på landsbasis og ved HVL (se tabell 1 og vedlegg 1). Ved HVL var det for eksempel pr. oktober 2018 12 ledige studieplasser ved studiested Bergen, 34 ledige studieplasser ved studiested Stord og 14 ledige plasser ved studiested Sogndal. For høsten 2019 var det pr 5. september 38 ledige studieplasser ved studiested Stord, 14 ledige plasser ved studiested Sogndal og 3 ledige plasser i Bergen.

Ved HVL er søkningen til GLU 5-10 bedre enn søkningen til GLU 1-7. Pr. oktober 2018 var det for eksempel 5 ledige studieplasser ved studiested Stord og 11 ledige plasser ved studiested Sogndal. På studiested Bergen ble alle plassene fylt opp i 2018. Tilsvarende tall for GLU 5-10 pr. september 2019 viser at det var 5 ledige studieplasser i Bergen og Sogndal, mens en på studiested Stord klarte å fylle alle studieplasser (tabell 1 og vedlegg 1).

¹ Økt lærertetthet er medregnet.

GLU 1-7	Ledige studieplasser pr. okt 2018	Ledige studieplasser pr. 5. sept 2019
Bergen	12	3
Stord	34	38
Sogndal	14	14
GLU 5-10		
Bergen	0	5
Stord	5	0
Sogndal	11	5

Tabell 1 Ledige studieplasser GLU 1-7 og 5-10 ved HVL 2018 og 2019

Vi vet i dag lite om hvorfor søkningen til GLU 1-7 er lav. Men denne utdanningen er den lærerutdanningen for grunnskolen med flest obligatoriske fag (pedagogikk og elevkunnskap, norsk og matematikk), altså hvor studentene har lav grad av mulighet for valg av undervisningsfag. Det er derfor relevant å få undersøkt om færre obligatoriske fag i grunnskolelærerutdanning 1-7 vil kunne øke rekrutteringen til utdanningen. Samtidig vil forsøket undersøke om studenter som ikke velger en utdanning med obligatorisk matematikk vil velge matematikk som valgfag senere i utdanningen.

Ved HVL var de mest populære inntaksfagene i 2018 samfunnsfag (332 kvalifiserte søkere til 36 planlagte studieplasser), kroppsøving (274 kvalifiserte søkere til 32 planlagte plasser), naturfag (252 kvalifiserte søkere til 30 studieplasser) og engelsk (245 kvalifiserte søkere til 34 planlagte plasser). Den samme tendensen finner vi for studiestart høsten 2019 med samfunnsfag (352 kvalifiserte søkere til 36 plasser), kroppsøving (340 kvalifiserte søkere til 32 planlagte studieplasser), naturfag (266 søkere til 30 plasser) og engelsk (266 søkere til 34 planlagte plasser). Se vedlegg 1.

Når det gjelder inntaksfagene engelsk og samfunnsfag er andelen kvinner på studiet høy (henholdsvis 74% i 2018 og 82% i 2019 for engelsk, 86% i 2018 og 76% i 2019 for samfunnsfag). For kroppsøving er det mer jevnt fordelt mellom kjønnene (ca 53 % kvinner i 2018 og 2019).

En rapport om lærerkompetanse i grunnskolen fra Statistisk sentralbyrå (SSB) publisert i juni 2019 (Perlic, 2019) viser at det innenfor «kompetansekravsfagene» norsk, matematikk og engelsk er størst mangel på lærere med tilstrekkelig fagkompetanse blant de som underviser i engelsk. Dette gjelder alle trinn, men behovet er størst på småskoletrinnet hvor syv av ti engelsklærere mangler tilstrekkelig kompetanse i faget. Til sammenligning har 8 av 10 matematikklærere tilstrekkelig fagkompetanse. På småskoletrinnet mangler 64 % av de som underviser i engelsk studiepoeng i faget, mens bare 15% av engelsklærerne på småskoletrinnet har 60 studiepoeng eller mer i faget².

I følge fag og timefordeling for grunnskolen (vedlegg 2) er de største undervisningsfagene på 1.-7. trinn i grunnskolen: norsk (1372 timer), matematikk (888 timer), kroppsøving (478 timer), kunst og håndverk (477 timer) samfunnsfag (385 timer), engelsk og naturfag (begge 366 timer). Som erstatning for obligatorisk matematikk i forsøket vil vi tilby fag som timetallsmessig er store på barnetrinnet, der det er kompetansebehov på barnetrinnet og som er populære blant studenter.

² I henhold til forskrift til opplæringsloven § 14, skal lærere på barneskolen ha minst 30 studiepoeng i faget for å kunne undervise i engelsk innen 1. august 2025. Til sammenligning har 76 prosent av engelsklærerne som underviser på ungdomstrinnet 60 studiepoeng eller mer og 33 prosent av engelsklærere på mellomtrinnet har tilsvarende kompetanse.

Beskrivelse av forsøket

I den nåværende og gjeldende studiemodellen for GLU 1-7 (se figur 1) skal studentene ha fag 1, pedagogikk og elevkunnskap (PEL), norsk (fag 2) og matematikk (fag 3) de to første årene. Fag 1 vil være det faget som studenten skal ha i tillegg til de obligatoriske fagene PEL, norsk og matematikk. Høsten tredje år kan studentene velge nytt undervisningsfag eller skolerlevant fag på 30 studiepoeng. Det kan også være spesialpedagogikk eller profesjonsrettet pedagogikk som sammen med PEL de to første årene gir grunnlag for videre masterstudium fjerde og femte året. Vårsemesteret tredje år vil være del to av undervisningsfagene 1, 2,3 eller 4a som danner grunnlag for videre masterstudium fjerde og femte året. FoU-oppgaven er lagt til dette semesteret.

GLU 1-7 Gjeldene studiemodell	Høst		Vår	
5 år	PEL	Masteroppgave		
4 år	Masterfag	masterfag	masterfag	PEL
3. år	Fag 4 a. Undervisningsfag b. Skolerlevante fag Spesialpedagogikk (masterfag) Profesjonsrettet pedagogikk (masterfag) Utveksling		Fag 1/2/3/4a, del 2 (masterfag) Fou-oppgave Internasjonalisering	
2. år	Fag 2 Norsk	Fag 3 Matematikk	PEL	Fag1
1. år	PEL	Fag 1	Fag 2 Norsk	Fag 3 Matematikk

Figur 1 Gjeldene studiemodell GLU 1-7 ved HVL

For studentene som inngår vil studentene velge et annet fag som fag 3 (se figur 3). De vil kunne velge samfunnsfag (campus Stord), kroppsøving (Sogndal) og engelsk (Bergen), se figur 2.

I tredje studieår vil studentene i forsøket kunne velge matematikk som fag 4. Det gir mulighet for å undersøke om studentene endrer preferanse for matematikk etter å ha studert en periode.

Forsøksmodell GLU 1-7	Høst		Vår	
5. år	PEL	Masteroppgave		
4. år	Masterfag	Masterfag	Masterfag	PEL
3. år	Fag 4 a. Skolerlevante fag b. Matematikk eller et annet undervisningsfag		Fag 1/2/3/4a, del 2 (masterfag) Fou-oppgave	

	Spesialpedagogikk (masterfag) Profesjonsrettet pedagogikk (masterfag) Utdveksling	Internasjonalisering		
2. år	Fag 2 Norsk	Fag 3 Engelsk/kroppsøving/ samfunnsfag	PEL	Fag 1
1. år	PEL	Fag 1	Fag 2 Norsk	Fag 3 Engelsk/kroppsøving/ samfunnsfag

Figur 2 Forsøksmodell GLU 1-7 ved HVL

HVL vil koble en postdocstilling til forsøket slik at vi får mer forskningsbasert kunnskap om søkeres valg til GLU 1-7, og utvikling av læreridentitet for denne studentgruppen.

Utdanningsområde + type	Studiumhandboknavn	Planlagte studie plasser	2018-slutt			
			Søkere kvalifisert	Søkere tilbud	Søkere ja-svar	Søkere møtt
LÆRER - GRL1-7	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, Stord	54	138	39	21	20
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, kroppsøving	32	274	46	33	31
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, musikk	13	48	19	12	11
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, samfunnsfag	36	332	53	41	38
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, engelsk	34	245	48	39	35
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, naturfag	30	252	48	37	34
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, KRLE	14	144	31	15	13
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, kunst og håndverk	13	108	16	10	9
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, Sogndal	36	188	40	23	22
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, mat og helse	13	109	11	9	9
	I alt	275	1042	340	240	222
LÆRER - GRL5-10	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, Stord	36	179	52	36	31
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, kunst og håndverk	13	109	24	17	17
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, engelsk	28	350	45	38	37
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, KRLE	22	222	43	36	36
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, Sogndal	50	306	68	39	39
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, matematikk	32	497	48	38	35
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, samfunnsfag	36	500	48	39	36
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, norsk	32	222	48	33	32
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, mat og helse	13	130	21	16	14
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, musikk	15	52	21	17	16
	I alt	277	1538	411	309	293

Utdanningsområde + type	Studiumhandboknavn	2019-slutt				
		Planlagte studie plasser	Søkere kvalifisert	Søkere tilbud	Søkere ja- svar	Søkere møtt
LÆRER - GRL1-7	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, Stord	54	131	36	18	16
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, kroppsøving	32	340	49	36	35
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, musikk	13	31	21	15	13
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, samfunnsfag	36	352	51	40	39
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, engelsk	34	245	52	38	35
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, naturfag	30	266	51	35	35
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, KRLE	14	146	28	16	14
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, kunst og håndverk	13	108	24	16	15
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, Sogndal	36	209	36	22	22
	Grunnskolelærer, 1.-7. trinn, mat og helse	13	116	16	10	10
	I alt	275	1054	346	246	234
LÆRER - GRL5-10	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, Stord	36	176	63	44	40
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, kunst og håndverk	13	101	22	8	8
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, engelsk	28	303	49	35	32
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, KRLE	22	211	36	26	22
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, Sogndal	50	297	81	52	45
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, matematikk	32	487	62	38	37
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, samfunnsfag	36	482	58	39	36
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, norsk	32	287	48	38	37
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, mat og helse	13	116	20	16	14
	Grunnskolelærer, 5.-10. trinn, musikk	13	39	21	15	14
	I alt	275	1483	433	310	285

Vedlegg 2

2.2 Ordinær fag- og timefordeling

Fag- og timefordelingen i tabell 1 gjelder for alle som ikke skal ha spesiell fag- og timefordeling (jf. punkt 2.3 og 2.4).

Tabell 1 Ordinær fag- og timefordeling for elever på 1.-10.trinn skoleåret 2019-2020²

Fag/trinn	1.-4. trinn	5.-7. trinn	Sum	8.-10. trinn	Sum grunnskole
KRLE			427	153	580
Norsk	931	441	1372	398	1770
Matematikk	560	328	888	313	1201
Naturfag	187	179	366	249	615
Engelsk	138	228	366	222	588
Fremmedspråk / fordypning			0	222	222
Samfunnsfag			385	249	634
Kunst og håndverk			477	146	623
Musikk			285	83	368
Mat og helse			114	83	197
Kroppsøving			478	223	701
Valgfag ³			0	171	171
Utdanningsvalg			0	110	110
Fleksibel time			38	0	38
Fysisk aktivitet	0	76	76	0	76
Samlet minstetimetall			5272	2622	7894